

Stambescherming biedt geen
groeiplaatsbescherming.

4 min. leestijd

U wilt een boomeffectanalyse? Prima; conform standaard A, B of C?

Foto: Henry Kuppen

In Boomzorg 3-20 staan drie artikelen waarin de voordelen van een boomeffectanalyse of BEA zijn beschreven. Het verplicht uitvoeren van een BEA als onderdeel van de planvorming voor een ruimtelijke ingreep bij bomen is bij veel boombeheerders goed geregeld. Dat de uitvoering bij complexere projecten extra tijd vraagt, zal duidelijk zijn, omdat er meer tijd voor veldwerk, analyse van gegevens en overleg nodig is. Als in de uitvraag wordt verwezen naar een standaard, ben ik blij, maar gaat er ook een waarschuwinglampje branden. De uitvraag kan zo specifiek zijn, dat een aanzienlijk deel van de standaard niet van toepassing is, maar toch moet worden behandeld. Dit betekent meer uren, een lijvig rapport met niet-relevante inhoud en een hoger bedrag op de factuur. En 'regels zijn regels'; de factuur wordt niet voldaan als jouw eindproduct niet voldoet aan de standaard. Ik hou geen pleidooi om te schieten op standaardisering. Wel komen de verschillende standaarden en consequenties in dit artikel aan bod.

Auteur: Michiel Mol, senior boomtechnisch adviseur bij Terra Nostra

Er zijn in Nederland welgeteld drie standaarden voor BEA's te onderscheiden:

De naamloze standaard

Naar typisch Nederlands gebruik is de eerste standaard voor de BEA geen standaard, maar een opgewaarderd boomtechnisch onderzoek. Dat onderzoek is uitgebreid met de behandeling van de geplande ruimtelijke ingreep, de effectenanalyse, de benodigde

randvoorwaarden, boombeschermende maatregelen en eventuele alternatieven. De indeling van het rapport is in de loop van de tijd geprofessionaliseerd; het is nu opgesteld conform de regels der kunst, dus met ten minste een inleiding, inhoudsopgave, duidelijke hoofdstukindeling, literatuurverwijzing en bijlagen. Een beperking van deze 'standaard' is het ontbreken van een leidraad. Hierdoor kunnen gemakke-

lijker onderdelen worden vergeten, of de standaard resulteert in een advies dat onvoldoende aansluit bij de context.

BEA 2.0

In 2003 introduceerde de Bomenstichting de bomeneffectanalyse, in de vorm van een modelbeoordeling met richtlijnen. Vanwege de veranderde werkwijze bij ontwikkelingen in de buitenruimte en de behoefte vanuit de praktijk aan meer uniformiteit, werd in 2019 de BEA 2.0 uitgegeven door de Bomenstichting en CROW middels de publicatie van het boekje 'Richtlijn Bomen Effect Analyse'. Karakteristiek aan de herziene structuur zijn de twaalf bouwstenen, die per drie stuks zijn verwerkt in de onderdelen 'voorstudie', 'veldonderzoek', 'analyse' en 'conclusie en advies'. In de publicatie is elke bouwsteen voorzien van aandachtspunten en beknopte voorbeelden, feitelijk een checklist, om te voorkomen dat onderdelen worden vergeten. De wijze waarop onderdelen worden behandeld of beoordeeld is vrij; het uiteindelijke doel is dat alle relevante aspecten een bijdrage leveren aan een compleet en deugdelijk eindresultaat.

BEA HB-2018

In 2014 werd door het Norminstituut Bomen het Handboek Bomen (HB) uitgegeven, met

Naamloze standaard	BEA 2.0	BEA HB-2018
1 Locatie + planvorming	1 Uitgangspunten project of activiteit	1 Projectgegevens
2 Beoordeling boom	2 Toetsing uitvraag	2 Bomeninventarisatie
3 Beoordeling groeiplaats	3 Functie van de boom	3 Boomkwaliteit en -status
4 Analyses	4 Kwaliteit van de boom	4 Projectinvloed
5 Conclusie	5 Ruimtestudie	5 BEA-advies
6 Advies	6 Kansen en knelpunten	6 Bomenbalans
Tabel 1: Structuur van de drie standaard-BEA's	7 Impact bovengronds ruimtegebruik	Beoordeling van de groeiplaats en verplantbaarheid is optioneel.
	8 Impact ondergronds ruimtegebruik	
	9 Impact uitvoering	
	10 Eindoordeel effecten	
	11 Randvoorwaarden	
	12 Boomvriendelijke alternatieven	

daarin een format voor onder andere de BEA, die is gebaseerd op een bundeling van gestandaardiseerde procedures, normen en kwaliteitseisen. Het HB is in de daaropvolgende jaren geactualiseerd, herzien en aangevuld en in 2018 opnieuw uitgegeven.

In het HB wordt feitelijk niets aan het toeval overgelaten; elk mogelijk te benoemen onderdeel is opgesomd en voorzien van een verwijzing of directe uiteenzetting van procedures, normen en/of kwaliteitseisen. Uiteindelijk worden de boomkwaliteit, de projectinvloed en het BEA-advies vervaardigd in de categorieën goed, voldoende, onvoldoende, slecht en zeer slecht. Opmerkelijk is dat het beoordelen van de huidige of nieuwe groeiplaats en het verplantbaarheidsonderzoek niet als standaardonderdelen zijn opgenomen, en er dus in navolging van het BEA-advies aanvullend onderzoek nodig is. De opbouw en inhoud van de drie standaarden zijn verschillend. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de te doorlopen structuur.

Het zal duidelijk zijn dat met de komst van de BEA 2.0 en de BEA HB-2018 ook de kwaliteit van BEA's in algemene zin is verbeterd. Dit is positief, omdat klimaatverandering en toegenomen gebruiksfuncties onder en boven het maaiveld een grotere aanspraak doen op de overlevingscapaciteit van bomen. Uit eigen ervaring met de drie standaarden blijkt dat ze werkbaar zijn, maar de benodigde tijdsduur tot het afronden van een rapport kan fors uiteenlopen. Ten opzichte van de naamloze standaard is bij de BEA 2.0 meer tijd nodig voor de voorbereiding, met name de afstemming met de opdrachtgever en het opstellen van de rapportage. Afhankelijk van de complexiteit van het project kan dat uiteenlopen van circa een halve dag tot minstens één werkdag. Als in de uitvraag het HB van toepassing wordt verklaard, mag je aan de bak. De simpele reden hiervoor is dat

er beduidend meer data moeten worden verzameld en verwerkt, op een manier die afwijkt van de methode in de naamloze standaard en de BEA 2.0. De data worden uiteindelijk samengevat in classificaties, van goed tot zeer slecht, wat gezien wordt als objectief om daarmee makkelijker spijkers met koppen te kunnen slaan. Onze ervaring is dat de benodigde tijd kan verdubbelen ten opzichte van de naamloze standaard. Door afstemming van de noodzakelijke onderdelen en optioneel meerwerk tijdens het offertetraject kan het traject worden gestroomlijnd. Persoonlijk houd ik liever de vrijheid om tijdens het veldwerk te bepalen wat nodig is om een zo goed mogelijk eindproduct te leveren, omdat je vooraf niet weet wat je zult aantreffen.

In algemene zin is standaardisatie toe te juichen, maar ik haak af als dit beperkingen oplegt aan de creativiteit of aan een andere aanvliegroute. Dit zal nooit de bedoeling zijn geweest bij het opstellen van de standaarden. Wil je een techneut op zijn vakgebied laten floreren, dan geef je die persoon zowel kaders als vrije ruimte. Anderzijds zal iemand die beter functioneert binnen een vastgesteld stramien en repeterende werkhandelingen, zich verliezen in vrij ruimte.

De boodschap die ik wil meegeven, is dat standaardisering een positieve bijdrage heeft geleverd aan de BEA in algemene zin, omdat deze meer aanschuurt tegen aanverwante disciplines. Dit bevordert integraal werken en levert daarmee een breder gedragen en beter resultaat. Het grote aandachtspunt is dat standaardisatie niet mag leiden tot robotisering van het vakgebied, omdat daarmee de ziel zowel uit het rapport als uit de vakman wordt gehaald. Het mag niet zo zijn dat de rapportage van een BEA op termijn op basis van opeenvolgende als-dan vragen wordt geproduceerd. Hiervoor

zijn de situaties en de relaties tussen boom en bodem veel te divers. De BEA is geen vak, maar blijft een ambacht.

Het tweede punt is dat de drie standaard-BEA's niet vergelijkbaar zijn in termen van een eindproduct met dezelfde opbouw en dezelfde vakmatige diepgang. Als we kijken naar de casus en de behoefte van de opdrachtgever en een blik werpen in de gevulde gereedschapskist, moet er uiteindelijk een fraaie BEA verschijnen. Het derde punt is dat de benodigde tijdsinvestering om tot een eindproduct te komen bij hantering van de drie standaarden beduidend verschilt. Mijn advies aan de boomeigenaar is daarom: blijf 'bomen', laat je informeren over de mogelijkheden, consequenties en ontwikkelingen en doe vooral geen *standaard afname!*

Michiel Mol Senior boomtechnisch adviseur, Terra Nostra